

24

Role of Nurses in Pediatric Critical Care: Clinical Career Ladder

สุภาภรณ์ ไวยชิตา

การพยาบาลผู้ป่วยวิกฤตเด็ก เป็นการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อช่วยเหลือเด็กที่กำลังเผชิญกับปัญหาความเจ็บป่วยที่วิกฤตคุกคามชีวิต โดยไม่ได้คาดการณ์มาก่อน มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการตรวจรักษาพยาบาล ส่งผลให้เกิดปัญหาความต้องการการดูแลสุขภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณของผู้ป่วย และครอบครัวที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น พยาบาลประจำการหอผู้ป่วยวิกฤตเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างมากในทีมสุขภาพที่ให้การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการใช้เทคโนโลยีและการรักษาที่ซับซ้อนเพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิต และช่วยส่งเสริมฟื้นฟูสภาพ โดยมีการปฏิบัติการพยาบาลที่เน้นการทำงานเป็นทีมสหสาขาที่มีมาตรฐานสากล ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อลดอัตราการตาย ภาวะแทรกซ้อน ลดความพิการที่อาจเกิดขึ้นให้ผู้ป่วยสามารถรอดชีวิตให้ครอบครัวมีความสามารถในการดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องด้วยความมั่นใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อต้องกลับไปอยู่บ้าน รวมทั้งช่วยเหลือให้ครอบครัวเผชิญกับปัญหาขั้นวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับว่าใน ความหลากหลายของการดูแลรักษาผู้ป่วยวิกฤตเหล่านี้ จะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น การทำงานร่วมกันเป็นทีมของผู้ให้บริการเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญอย่างหนึ่งชี้ให้เห็นถึงคุณภาพการดูแลรักษาพยาบาล ซึ่ง

Scope of practice in critical care nursing มี 3 องค์ประกอบ¹

1. ผู้ป่วยภาวะวิกฤตเด็ก (Critically ill patient)
2. พยาบาลที่ให้การดูแล (Critical care nurse)
3. สิ่งแวดล้อมในหอผู้ป่วยวิกฤต (Critical care environment)

ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้มีความสำคัญและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยวิกฤต จึงมีความจำเป็นที่พยาบาลในหอผู้ป่วยวิกฤตต้องมีความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพที่แสดงถึงบทบาทที่มีความเฉพาะทาง และหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะสาขา รวมทั้งครอบคลุมทักษะการให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยในภาวะฉุกเฉิน

Pediatric Critical Care Nurse เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับใบประกอบโรคศิลป์ AACN²⁻³ ได้ให้คำจำกัดความว่า เป็นบุคลากรทางการพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยภาวะวิกฤต มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่สนองต่อความต้องการของผู้ป่วยภาวะวิกฤตและครอบครัว สามารถปฏิบัติการพยาบาลได้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของพยาบาลจะสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความรับผิดชอบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยวิกฤตได้เหมาะสมตามระดับความ

รุนแรงของสภาพการเจ็บป่วย โดยใช้กรอบแนวคิดให้การดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม⁴⁻⁵ เป็นแนวทางในการให้การพยาบาลผู้ป่วยวิกฤตเด็กที่มีระดับการเจ็บป่วยที่วิกฤตทั้งระดับ 1 และ 2° (PICU Level I and Level II) ใน acute care/ tertiary care setting ซึ่งบทบาทและความรับผิดชอบของพยาบาลมีลำดับขั้นวิชาชีพทางคลินิก⁷⁻⁸ (clinical career ladder) ดังนี้

Staff Nurse Role

1. มีความรับผิดชอบบนพื้นฐานของวิชาชีพในการยอมรับและเคารพสิทธิของผู้ป่วยหรือเป็นผู้แทนในการรักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ป่วย
2. มีองค์ความรู้เฉพาะสาขา ทักษะ และประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยวิกฤต
3. ให้การพยาบาลแบบองค์รวมตามมาตรฐานวิชาชีพ/ข้อปฏิบัติที่ใช้หลักฐานอ้างอิงทางวิทยาศาสตร์ ภายใต้การนิเทศงานของผู้ที่มีความชำนาญกว่า เช่น ผู้ตรวจการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาลชำนาญการ เป็นต้น
4. ยอมรับในคุณค่า ความเชื่อ และสิทธิของผู้ป่วยและครอบครัว
5. ชี้แนะ/ให้ความรู้และสนับสนุนช่วยเหลือผู้ป่วยและครอบครัวให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล
6. เผื่อระวังและตระหนักถึงความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการดูแลและสภาพแวดล้อมเพื่อการปฏิบัติการพยาบาลที่ผู้ป่วย/ครอบครัวได้รับปลอดภัย
7. มีความเชื่อและตระหนักถึงความสำคัญในความเป็นองค์รวมของแต่ละบุคคล และความแตกต่างของบุคคลทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ สังคมและสิ่งแวดล้อม
8. ใช้ระบบพยาบาลเจ้าของไข้ (Primary nursing) และกระบวนการพยาบาลเป็นรูปแบบในการประเมินปัญหาสุขภาพและให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยวิกฤตและครอบครัว

9. ปฏิบัติงานเป็นที่ร่วมกับสหสาขาวิชาชีพ
10. พัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง

Role of APN (Advanced Practice Nurse)^{2,7-10}

เป็นบทบาทของพยาบาลที่ให้การปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงแก่ผู้ป่วยวิกฤตเด็ก/ครอบครัวในการใช้ทักษะและสมรรถนะในการจัดการดูแลผู้ป่วยและใช้ความรู้ทั้งในด้านกว้างและด้านลึก โดยมีหลักปฏิบัติที่สำคัญ 2 ประเด็น คือ

1. การใช้วิจารณญาณหาเหตุผลเพื่อการตัดสินใจทางคลินิก (Clinical Judgment) ในการจัดการกับผู้ป่วย/ครอบครัวที่มีความต้องการการดูแลที่ซับซ้อน
2. การเป็นผู้นำ (Leadership) ใช้ทักษะและกระบวนการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นและคาดการณ์ได้ตรงความเป็นจริง มีเอกสิทธิ์สูงในการปฏิบัติงาน สามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ โน้มน้าวให้บุคคลอื่นกระทำตาม และมีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ที่ตามมา American Nurses Association (ANA) ได้ระบุคุณสมบัติการศึกษาของพยาบาลปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงต้องได้รับ masters or doctoral education เพิ่มเติม และสภาการพยาบาลได้กำหนดให้ผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงจำเป็นต้องมีวุฒิปริญญาโททางการพยาบาล

ซึ่งแนวคิดการปฏิบัติการพยาบาลทั้ง 2 อย่างที่กล่าวมาแล้วนั้น จะช่วยให้พยาบาลสามารถวิเคราะห์และพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีได้กำหนดบทบาทการปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงสาขาผู้ป่วยวิกฤตเด็กดังนี้

1. Clinical practice

- 1.1 ให้การปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เฉพาะเจาะจงแก่กลุ่มผู้ป่วยเด็กภาวะวิกฤตและครอบครัวที่มีปัญหาและความต้องการการ

ดูแลที่ซับซ้อนด้วยการบูรณาการความรู้โดยอิงหลักฐาน จากศาสตร์สาขาการพยาบาลและศาสตร์สาขาอื่น แนวคิด ประสบการณ์ทางคลินิก และผลงานวิจัยมาประเมิน วิเคราะห์ปัญหาทางการพยาบาลที่ครอบคลุมแบบองค์รวม ให้สอดคล้องกับข้อวินิจฉัย แผนการรักษาของ แพทย์ โดยเน้นใน 4 มิติ การดูแลรักษาและติดตามความ ก้าวหน้าของโรค การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันภาวะแทรกซ้อน และการฟื้นฟูสมรรถภาพภายหลังการเจ็บป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยที่เข้ารักษาได้รับการดูแลและประเมิน การตอบสนองต่อการรักษาพยาบาล

1.2 กำหนดและปรับแผนการพยาบาลที่ เฉพาะโดยมีข้อมูลสนับสนุนทางวิทยาศาสตร์ และให้การ พยาบาลอย่างอิสระมีระบบเพื่อรองรับผู้ป่วยที่จำเป็นต้อง ใช้เทคโนโลยีระดับสูงให้ได้รับการดูแลที่เหมาะสม

1.3 จัดการกับความเปลี่ยนแปลงของผู้ป่วย อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาและความ ต้องการของผู้ป่วย/ครอบครัว เจ้าหน้าที่พยาบาลทุก ระดับ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาแก่พยาบาลประจำการในการ วางแผนปฏิบัติการพยาบาล เพื่อให้ผู้ป่วยและครอบครัว ที่มีความซับซ้อนยุ่งยากในการปฏิบัติการพยาบาลได้ รับการดูแลที่ตอบสนองตามความต้องการ/ความคาด หวังได้เหมาะสมทันสถานการณ์

1.4 กระตุ้นพัฒนาการและการเจริญเติบโต ของผู้ป่วยให้เหมาะสมกับวัย ช่วยพัฒนาและเพิ่มพลัง ความสามารถในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยและครอบ ครวตั้งแต่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยไอซียูเด็กจนกลับ บ้าน โดยมีเป้าหมายให้ผู้ป่วยและครอบครัวสามารถดูแล สุขภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ลดการกลับเข้มารักษาในหอผู้ป่วยไอซียูเด็กซ้ำภายใน 24-48 ชั่วโมง

1.5 เป็นตัวแทนของผู้ป่วยและครอบครัวใน การเจรจาต่อรองเพื่อคงไว้ซึ่งสิทธิประโยชน์ของผู้ป่วยที่ พึ่งได้รับ

1.6 ช่วยให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจเพื่อการดูแลรักษาที่เหมาะสมกับสภาพของ

โรค เศรษฐฐานะ ปัจจัยภายใน-นอก และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1.7 อธิบายให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วยและครอบครัว เกี่ยวกับพยาธิสภาพของโรค แผนการรักษาที่ได้รับเป็น ระยะๆ รวมทั้งการสอนและแนะนำเพื่อลดการเกิดโรคซ้ำ

1.8 ประสานกับทีมสุขภาพด้วยการร่วม ประเมิน วิเคราะห์ปัญหาที่ยากลำบากในการดูแลรักษาหรือ ปัญหาที่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างมี คุณภาพสูงสุดและต่อเนื่องจากทีมสหสาขา

1.9 ริเริ่มหรือมีส่วนร่วมร่วมสร้างมาตรฐานการ พยาบาล จัดทำโครงการสื่อการสอน

1.10 ติดตามประเมินภาวะสุขภาพของผู้ป่วย และครอบครัวที่มีปัญหาซับซ้อนภายหลังได้รับการย้าย ออกจากหอผู้ป่วยไอซียูเด็กจนกระทั่งกลับบ้าน

1.11 จัดระบบสนับสนุนความปลอดภัยเพื่อ ประกันคุณภาพการดูแลรักษาพยาบาลให้ได้มาตรฐาน

2. Education

2.1 แนะนำให้ความรู้ที่เฉพาะแก่ผู้ป่วยและ ครอบครัวย่างพอเพียงและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้าง/ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และดูแลตนเอง เมื่อภาวะโรคคง ที่พ้นวิกฤต และให้ผู้ป่วย/ครอบครัวสามารถเผชิญและ ปรับตัวกับความเครียดและภาวะทุกข์ทรมานจาก พยาธิสภาพของโรคที่คุกคามชีวิต โดยพยาบาลจะต้องไว ต่อความรู้สึก ความคิดของผู้ป่วยและครอบครัวแต่ละราย ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้ป่วยและครอบ ครวในการปรับแผนการดำเนินชีวิต ให้ใช้ศักยภาพที่ เหลืออยู่ให้ได้สูงสุด ในการคงกิจกรรมที่มีความหมายใน ผู้ป่วยแต่ละคน

2.2 สอน/ให้ความรู้/จัดโปรแกรมการเรียน แก่พยาบาลให้ทันกับความก้าวหน้าทางการแพทย์ และ เทคโนโลยี

2.3 จัด conference interesting case

2.4 พัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติ

2.5 มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ทาง ด้านการพยาบาลผู้ป่วยภาวะวิกฤตเด็ก

3. Consultation

3.1 ให้คำปรึกษาและครอบครัวเมื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ พร้อมทั้งหาวิธีการช่วยเหลือที่เหมาะสมในการปรับตัว

3.2 เป็นที่ปรึกษาแก่พยาบาลประจำการในการประเมินปัญหา วางแผนการพยาบาล และการปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

3.3 ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจแก่ผู้ป่วยเพื่อการตัดสินใจการรักษาอีกครั้งเมื่อโรคกลับเป็นซ้ำ

3.4 เป็นที่ปรึกษาและพยาบาลพี่เลี้ยงแก่นักศึกษาพยาบาลระดับมหาบัณฑิต และพยาบาลเฉพาะทางทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

3.5 ร่วมมือและให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารในเรื่องการดูแลผู้ป่วยวิกฤตเด็ก

4. Research skills

4.1 ทำวิจัย/ประยุกต์/เลือกผลงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวิกฤตเด็กมาใช้ในคลินิกอย่างมีวิจารณญาณ

4.2 สนับสนุนให้ข้อเสนอแนะทางคลินิกแก่นักศึกษาระดับมหาบัณฑิตหรือบุคลากรอื่นที่สนใจจะทำวิจัย

5. Leadership

5.1 เป็นผู้นำในการปรับปรุงคุณภาพการดูแลผู้ป่วยวิกฤตเด็กและจัดวางระบบการดูแลให้ครอบคลุมโดยทำหน้าที่เป็น facilitator ให้กับกลุ่มพยาบาลประจำการจัดทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ (quality improvement) และ quality innovation อย่างต่อเนื่อง

5.2 สามารถกำหนดขอบเขตการปฏิบัติการพยาบาลที่สะท้อนถึงคุณภาพการพยาบาลการดูแลผู้ป่วยวิกฤตเด็กและครอบครัว โดยมีดัชนีชี้วัดเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลลัพธ์

5.3 เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางคลินิกและแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาล

6. Collaboration

6.1 เป็นที่ยอมรับในการปฏิบัติงานร่วมกับ Interdisciplinary team เพื่อ enhance environment ในการดูแลผู้ป่วย/ครอบครัว

6.2 ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการทำหน้าที่เป็นพยาบาลพี่เลี้ยงให้กับนักศึกษาพยาบาล

6.3 ประสานงานและร่วมมือกับสาขาวิชาชีพอื่นในการเรียนการสอน การเป็นที่ปรึกษา การบริหารจัดการและการวิจัยเพื่อให้ผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยวิกฤตเด็กดีขึ้น

7. Communication

การสื่อสารเป็นจุดประสงค์พื้นฐานในการปฏิบัติการพยาบาล¹¹ และเป็นบทบาทสำคัญที่พยาบาลในหอผู้ป่วยวิกฤตต้องตระหนักคือ การสื่อสารโดยการให้ข้อมูลที่สม่ำเสมอ มีความสมดุลในการสื่อสาร และมีกลยุทธ์ในการเจรจาต่อรอง¹² ซึ่งการสื่อสารระหว่างพยาบาล ผู้ป่วยและครอบครัวมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ¹³ คือ

- เป็นการสร้างสัมพันธภาพกับเด็กและครอบครัวในเชิงบวก
- เป็นการให้ข้อมูลการเจ็บป่วยและสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยบนพื้นฐานความเป็นจริง
- เป็นการกำหนดข้อสรุปความต้องการของผู้ป่วย
- เป็นการให้แหล่งประโยชน์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการเอื้อให้กับผู้ป่วยวิกฤตเด็กและครอบครัว

8. Spiritual Care¹⁴⁻¹⁵

การเจ็บป่วยรุนแรงที่เกิดในผู้ป่วยเด็กเป็นเหตุการณ์ที่ครอบครัวไม่ได้คาดการณ์มาก่อน การดูแลทางด้านจิตวิญญาณเป็นการดูแลที่ตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยวิกฤตเด็กและครอบครัว ได้มีการศึกษาวิจัยมาตั้งแต่ ค.ศ. 1970s เป็นต้นมา และจากรายงานได้ข้อสรุปว่า ความต้องการของผู้ป่วยวิกฤตเด็กและครอบครัวมีดังนี้ มีหลักประกันคุณภาพการดูแลที่ดี การให้